

УДК 654. 19.001.11 (477-01)

**Регіональне радіомовлення:
основні принципи та умови функціонування**

Костюк Ю. В.

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

У статті аналізуються основні фактори, що вплинули на організацію радіомовлення в регіонах від радянських часів до періоду незалежності України, встановлені закономірності функціонування регіонального радіомовлення у сучасному теоретичному та практичному дискурсах. Автор розглядає основні положення, які відіграють особливе значення для мовлення: економічні, соціокультурні, політичні. У статті досліджуються чинники, що забезпечують двосторонній контакт та взаємозв'язок між аудиторією та мовником у регіоні.

Ключові слова: *регіон, мовлення, регіональне радіомовлення.*

Поява радіомовлення припала на кінець XIX – початок XX століття, а його розвиток здійснювався завдяки певним обставинам: прогрес в електронній індустрії, зростання впливу мовників на суспільство, глобальне влиття ЗМІ у різні сфери буття та бажання жителів отримувати оперативну інформацію. Не останню роль у подібному задоволенні потреб слухачів відіграє регіональне мовлення.

Регіональне радіомовлення здійснює вплив на суспільну свідомість притаманними йому методами та засобами, формує смак та уподобання власного слухача, виконує роль фільтра у підборі інформації, прагне до популяризації місцевої культури, передає ментальність регіону, тому є актуальною темою для вивчення.

В добу незалежності, на відміну від радянських часів, воно почуває себе більш впевненіше, може створювати досить стабільну та серйозну конкуренцію мережевим мовникам, активно веде боротьбу на місцевому ринку реклами, створює якісний та конкурентоспроможний продукт, задовольняючи смаки власного слухача.

Дослідники визначають різні фактори, які відіграли вирішальну роль у процесі появи та закріпленні позицій регіональної журналістики, у радіосфері зокрема: «Економічне та політичне зміцнення регіонів; активність регіональних владних та політичних еліт, що привело до появи і зміцнення місцевих ЗМІ, крах ідеалів сильної централізованої держави стали наслідком зміни інтересів аудиторії із загальнодержавних на регіональні» [10, с. 10].

Питання функціонування регіонального радіомовлення та його основні принципи у своїх працях розглядали О. Воронова, С. Гайворонський, О. Гоян, Л. Лобода та інші.

Метою нашого дослідження є аналіз функціонування радіомовлення у регіоні. Для досягнення поставленої мети необхідно реалізувати такі *завдання*:

- 1) дослідити елементи, які формують регіональне радіомовлення та впливають на його розвиток;
- 2) розглянути основні види радіомовлення у регіонах.

Якщо закордонні науковці розглядають розвиток регіонального мовлення, у першу чергу, з економічної та комерційної сторін, то українські більше схилиються у бік духовності.

Так, І. Пенчук пропонує пов'язати становлення та популяризацію мовлення в регіонах з такими факторами: «Зростання ролі регіонального радіомовлення зумовлене не тільки великою довірою до нього населення, але і його призначенням у сучасних умовах, історичною місією – стати консолідуючою ланкою в системі комунікацій, що поєднує населення регіону на основі культурних цінностей, самобутніх історичних традицій, які відповідають його духовним запитам» [8, с. 23].

Провідною метою діяльності радіомовлення в регіонах, на думку В. Лизанчука, є «... ґрунтування на духовно-національних засадах, дбання про утвердження в державі української мови та культури, сприяння розбудові та зміцненню незалежної держави» [4, 40].

З 1991 року, коли Україна набула самостійності, реалізуються вагомі кроки на шляху децентралізації мовлення і, як наслідок, забезпечується поступальний та стрімкий розвиток місцевого мовлення.

Децентралізація журналістики в Україні та Росії відбувалась за схожими сценаріями, тому погоджуємось із аргументами О. Воронової щодо стрімкої регіоналізації ЗМІ: «Цілий ряд факторів – політичних, економічних, соціокультурних, ідеологічних – обумовлюють інтенсивний розвиток регіональних ЗМІ... Зміцнення самостійності регіонів посилило позицію місцевих ЗМІ» [10, с.11-12].

На думку дослідниці, потенційним наслідком подібних змін вертикалей у журналістиці можуть стати взаємовигідні, партнерські стосунки між місцевою пресою та політичними колами регіону [10, с.12].

Такі взаємини сприяють розвитку та діяльності, однак можуть бути причиною залежності, ангажованості, що, в свою чергу, призведе до однобічності, необ'єктивності в подачі інформації і загрози професійного функціонування мовника. Як тут не погодитись з думкою Л. Лободи, яка визначає фінансову та управлінську незалежність основними складовими, що забезпечують діяльність мовника: «Наріжними каменями, на яких тримається регіональне мовлення, є свобода в управлінні та свобода у фінансуванні» [7].

Отже, особливе значення для регіонального мовлення набуває економічний стан регіону. У тих місцевостях, де наявна розвинена економіка, є сприятлива матеріально-технічна база для створення нових якісних мовників та закріплення існуючих. У відсталих, навпаки, радіостанції не володіють необхідним технічним та іншим ресурсами для інтенсивного розвитку. Окрім фінансового індикатора регіону, регіональні станції відіграють роль ідентифікатора соціокультурного.

«Однією із важливих засад функціонування станцій є місцева специфіка та соціальна неоднорідність кожного окремого адміністративно-територіального утворення, яка впливає на весь соціокультурний устрій життя» [10, с.200]. Подібну думку висловлює Л. Лобода: «... регіон, маючи спільні для всієї країни конститутивні ознаки (мова, закони, система народного господарства та ін.), базується на властивих йому нормах, звичаях, традиціях, вирізняється з-поміж інших своїми культурними пріоритетами. Ось і музичні програми регіонального радіо, відбиваючи духовні процеси суспільства загалом, разом із тим пропагують «своє», характерне для регіону» [7].

Від регіональної радіостанції, на думку О. Шереля, «залежить, якими ідеями буде керуватися соціум, які ідеали будуть закладені в основу його подальшої діяльності, які цінності і потреби – як у загальному онтологічному плані, так і в розвитку культурно-мистецької сфери – виступатимуть на перший план у цьому регіоні» [9, с. 368].

Очевидно, що для такого радіо характерним є особлива наближеність до власних слухачів, що надає йому змогу якнайкраще рахуватися з аудиторією, її інтересами та уподобаннями. Таким чином регіональний мовник виконує своє пряме зобов'язання перед слухачем – наповнення інформаційного простору.

Важливою засадою функціонування регіональної радіостанції є її географічне розташування, близькість кордонів із іншими державами. Станції прикордонних територій повинні враховувати підвищення інтересу власної аудиторії і до того, що відбувається у області, і до того, який стан справ у сусідніх державах. Для прикладу мовникам Чернігівщини необхідно інформувати про хід справ у Білорусії, станціям Львова варто цікавитись та інформувати своїх жителів про події у сусідній Польщі.

Група авторів підручника «Система засобів масової інформації Росії» виділили два головні напрямки, які обрали російські комерційні радіостанції у своїй діяльності та розвитку. «Комерційні станції в регіонах можна поділити на два типи. На регіональному рівні працюють:

– франчайзингові (від англ. Franchise - привілей) комерційні мережеві FM-станції – ретранслятори столичних станцій, які платять за прийом програм головної мережевої станції із супутника та подають в ефір від 1,5 до 6 годин продукту власного виробництва...

– місцеві комерційні FM-станції, які знаходяться в усіх крупних містах (від 4 до 6 станцій, інколи більше» [10, с.200].

Російський дослідник С. Гайворонський виділяє два види мовлення у регіоні: регіональна мережева радіостанція та просто – регіональна: «Регіональна мережева радіостанція – це радіостанція, яка мовить лише на території конкретного регіону і дає в ефір мережевий продукт, тобто ретранслює головну студію, за винятком декількох годин власного мовлення... Регіональна радіостанція – це радіостанція, яка здійснює власне мовлення на території якого-небудь конкретного регіону» [1, с. 7].

О. Гоян, розглядаючи умови розвитку комерційного мовлення в регіонах та на місцях, визначає: «Теорія комерційного радіомовлення включає два типи мереж – франчайзинг та консолідацію.

Франчайзинг («franchising», «надання привілеїв») – це об'єднання локальних станцій у регіонах, які ретранслюють програми центральної (мережевої) станції, тобто сприяють поширенню одного програмного продукту (з місцевими рекламними та інформаційними вставками) на різні території з метою розширення ринку чи ринку послуг.

Консолідація («consolidation») – це об'єднання на одній території кількох локальних станцій із різною програмною продукцією задля виживання в умовах конкуренції та монопольного контролю рекламного ринку» [2, с. 217].

Якщо у першому випадку, на думку автора, основним є те, що «...мережева станція допомагає своїм регіональним партнерам зміцнити власні позиції на рекламному ринку», то в другому: «консолідація передбачає охоплення аудиторії, якого досягають поєднанням найрізноманітніших форматів кількох станцій» [2, с. 217].

Розглядаючи помилки, що були допущені при становленні мережевого мовлення нашої країни та його участі в розвитку регіонального, О. Гоян зазначає: «На відміну від розвитку мереж в США та індустріальних європейських країн, які удосконалювали мережі на основі детального дослідження регіональної та місцевої аудиторії, в Україні безпідставно вважалося, що рейтингова станція в одному регіоні країни цілком зможе бути успішною в іншому, і що варто лише отримати частоту у столиці, щоб без докладання будь-яких маркетингових зусиль можна мати вагомий прибуток» [2, с. 216].

Отже, важливими факторами функціонування регіонального радіо є «...прерогатива місцевої інформації й загальний суспільний рівень сприйняття музичного матеріалу в різних регіонах, окрім того політика цін у регіоні, імідж станції, робота відділу продажу реклами» [2, с. 216].

Автор радить при заснуванні нової радіостанції в регіоні або відкритті філіалу існуючої, звертати увагу на такі моменти:

- «а) економічну ситуацію, а також ситуацію на рекламному ринку регіону;
- б) соціально-демографічний стан регіональної аудиторії, який може позначитися на рейтингу станції;
- в) професійну специфіку тих людей, які складають штат регіонального філіалу станції, основою якої є розуміння й втілення головної форматної ідеї центральної станції» [2, с. 216].

Висновок. Висока насиченість станцій у певних регіонах аргументується групою факторів, що вплинули на розвиток інформаційного процесу: географічні, соціально-економічні, політичні, культурно-екологічні, етнічні, геополітичні та інші.

Наразі в регіональних масштабах формуються нові тенденції: поетапно долаючи або не долаючи економічні труднощі, виникають та, навпаки, зникають, станції з особливим способом організації інформаційного простору, локальні радіохвилі, як і центральні, піддаються процесу концентрації та конвергенції

Процеси, що відбуваються на регіональному інформаційному полі, досить активні, а власне регіональні станції створюють значний інтерес для дослідників ЗМІ.

Список літератури

1. Гайворонский С.В. Региональное радиовещание как средство формирования патриотизма старшего подростка: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / С. В. Гайворонский – Ставрополь, 2005. – 170 с.
 2. Гоян О.Я. Основы радиожурналистики і радіоменеджменту : підручник / О.Я. Гоян. – 2-ге вид., доп. – К. : Веселка, 2004. – 245 с.
 3. Зацепина И.А. Тенденции развития региональных СМИ Журналистика в 2003 году: обретения и потери, стратегии развития. Материалы научно-практической конференции. Москва, 3-6 февраля 2004 г. Часть 1. – 2004.
 4. Лизанчук В.В. Основы радиожурналистики : підручник / В.В. Лизанчук. – К. : Знання, 2006. – 628 с.
 5. Мащенко І.Г. Энциклопедія електронних мас-медіа : у 2 т. / І.Г. Мащенко. – Запоріжжя : Дике Поле, 2006. – Том перший: Всесвітній відеоаудіолітопис: дати, події, факти, деталі, коментарі, персоналії. – 384 с.
 6. Миронченко В. Основы радіомовлення : підручник / В. Миронченко. – К. : ІЗМН, 1996. – 440 с.
- Музыкалогический аспект проблемы регионального радиовещания на территории Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mmik/2009_10/teksti/Loboda.htm.
- Пенчук І.Л. Види радіомовлення : навч. посіб. / І.Л. Пенчук. – Запоріжжя : ГУ ЗІДМУ, 2004. – 208 с.
- Радиожурналистика : учебник / под ред. А.А. Шереля. – 3-е изд. – М. : Изд-во Моск. ун-та : Наука, 2005. – 480 с.
- Система средств массовой информации России : Учебное пособие для вузов / Под. Ред. Я. Н. Засурского. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 259 с.

Костюк Ю. В. Региональное радиовещание: основные принципы и условия функционирования // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации» Том 26 (65). № 3 – С.120-124

В статье анализируются основные факторы, которые повлияли на организацию радиовещания в регионах от советских времен до периода независимости Украины, установлены закономерности функционирования регионального радиовещания в современном теоретическом и практическом дискурсе. Автор рассма-

триваєт основні положення, які грають особливе значення для вещання: економічні, соціокультурні, політичні. В статті досліджуються фактори, які забезпечують двосторонній контакт і взаємозв'язок між аудиторією і вещателем.

Ключевые слова: регион, вещание, региональное радиовещание.

Kostyuk I. Regional broadcast: basic principles and operating conditions // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2013. – Vol. 26 (65). No 1 – P.120-124

In the article analyzed basic factors which influenced on appearance and development of radio broadcast in the regions of our country (from soviet times to the period of independence of Ukraine), set conformities to law of functioning of regional broadcast in modern theoretical and practical discussion. An author also try to examines substantive provisions which play the special value for broadcasting: economical, socio-cultural, political and others. In the article research the factors which provide and interfere a bilateral contact, intercommunication between an audience and broadcast in the region. Draw the parallels in the development of the regional broadcasting between Ukraine, Russia and some other countries, make an attempt to exposure of basic types of broadcast in Ukrainian regions, like “franchising” and “consolidation”. Research the value of such broadcast’s elements, as rating, musical tastes, professional skills, equipment stuffs in the process of activity of the station in a region. An author gives new tendentious directions in development of regional broadcast in our country. An author analyses the process of the decentralization in the broadcasting, research different types of the station’s influence on a listener, importance of geographical and boundary location of the radio broadcast.

Keywords: region, broadcast, regional broadcast.

Поступила до редакції 07.09. 2013 р.